

Militan düşünür ve bilim adamı Richard Dawkins (1941 -)

Evrimsel biyolog, hayvan davranış bilimcisi, düşünür ve aktivist Richard Dawkins her yönüyle örnek bir bilim adamı. İngiliz vatandaşı Richard Dawkins' i kahraman yapan şu dört özelliği: Evrimsel biyoloji alanında öncü çalışmalar yapması, bilimi, özellikle evrimi konunun uzmanı olmayanlara çok basit bir şekilde anlatabilme yeteneği, bağnazlığa ve cahilliğe karşı açtığı militanca savaş ve son olarak memetik biliminin kurucusu olması.

Oxford Profösörü Dawkins doğal seçilimin mekanizması üzerine öncü kuramlar ortaya atmış ve bu alanda genel kabul gören iki ekolden birisinin kurucusu olmuştur. Dawkins' e göre seçimde temel öge genlerdir. Türlerin bireyleri birer yaşam kalıp makineleri, genlerin kendilerini kopyalayıp gelecek kuşaklara aktarılmak için kullandıkları araçlardır. Dolayısıyla evrimde önemli olan bir türün popülasyonu değil, o türün bireyleri, hatta bireylerdeki genlerdir. İçinde yaşadığı organizmadan bağımsız olarak, “bencil genler” kendilerini korumayı başarabildikleri, çevre koşullarıyla başa çıkabildikleri sürece varlıklarını gelecek kuşaklara aktarabilirler. Bazı durumlarda organizmanın hayatına devam etmesi için “fedakar gen” de ortaya çıkabilir. Aslında bu fedakarlık da bir tür bencilliktir; ortak yaşam kalıp makinesinde hayatını sürdürmeleri amacıyla genlerin yaptığı bencilce bir fedakarlıktır. Diğer ekolün kurucularından Stephen J. Gould ise seçilenin popülasyon olduğunu söyler.

Düşünür Dawkins aynı zamanda çok güzel popüler kitaplar yazmakta. “**Evrim kuramı yok sayılarak bilim yapılamaz**” düsturuyula hareket eden Dawkins, evrimi anlatma sorumluluğunu çok ciddiye almakta ve bunu büyük bir başarıyla yerine getirmekte. Evrim konusunda yazdığı popüler kitaplar milyonlarca baskı yapıyor, her kesimden insana hitap ediyor. Gen Bencildir, Kör Saatçi, Tanrı Yanılgısı, ödüllü kitabı Ataların Hikâyesi-Yaşamın Kökenine Yolculuk adlı kitapları milyonlarca baskı yapıyor.

Öte yandan, bilim dışılık ve bağnazlığa karşı verdiği mücadele yüzünden Darwin' in Rottweiler' ı adını takmış İngiliz medyası Dawkins'e. Günümüzde bilim adamlarının, özellikle de doğa bilimleri ile uğraşanların çok büyük bir yüzdesi fazla bir sosyal sorumluluk duymazlar. Toplumsal sorunlara karşı duyarsız kalarak, sadece kendi bilimsel çalışmaları ile meşgul olurlar. Dawkins' i “kahraman” yapan diğer yanı genel çoğunluğun aksine büyük bir toplumsal sorumluluk duymasıdır. 1970' lere kadar sık rastlanan bir “**mem**” olan toplumsal sorumluluk günümüzde “**çekinik mem**” haline geldiği için Dawkins' in yaptıkları göze batmaktadır. Oysa **Einstein** 1949' da Monthly Review dergisine “**Neden Sosyalizm**” başlıklı bir makale yazmıştı. Günümüzdeki büyük fizikçilerden siyasi görüşünü (eğer varsa) açıklayan böyle bir makale beklemek pek mümkün değil. Dawkins' i farklı kılan bu suya sabuna dokunmayan bilim adamlarından olmaması, Sartre' ın dönemlerindeki angaje aydınının temsilcisi olması. Belki de bu tavrı yüzünden diğer bilim adamları da cesaretlendiler ve günümüzdeki gerici tırmanışı görüp, Dawkins tarzı açıklamalara başladılar. Bunun son örneğini **Stephen Hawking**' in geçtiğimiz hafta yaptığı “evrenin yaratılışına ilişkin teorilerde Tanrı' ya gerek kalmadı” çıkışında görebiliriz.

Son olarak Dawkins 1976' da çok önemli bir kavram armağan ediyor bilim dünyasına: “**mem**” kavramı. Memetik bilimine yol açan bu kavram, genetik bilimleri ile sosyoloji, psikoloji gibi insana ilişkin bilimler arasında direk bir köprü kurulmasına neden oluyor, ve ilk defa insan bilimleri ölçülebilir, test edilebilir ve değerlendirilebilir bir gözlemlenene kavuşuyor. Tıpkı genler gibi **esleyici** olan mem'ler de kuşaktan kuşağa aktarılabilen, kültürel yapılar. Bir çeşit kültürel genler. Mimik kelimesinden türeyen mem kavramının temel özelliği gelecek kuşaklara taklitte aktarılması. Genler kendilerini moleküler düzeyde kopya ederek çoğalırken, memler toplum içinde taklit edilerek hayatta kalıyorlar. Hoşa giden bir müzik parçasının, bir mısranın taklit edilmesi gibi.